

Rannsóknastofa í næringarfræði

Almennt yfirlit og stjórn

Rannsóknastofa í næringarfræði (RÍN) tók til starfa 1997 og starfar frá árinu 2005, samkvæmt samningi milli Landspítala og Háskóla Íslands. Aðstaða er á Landspítala þar sem RÍN deilir aðstöðu með Næringarstofu spítalans að Eiríksgötu 29.

Í árslok 2011 voru starfsmenn RÍN 22. Sex fastir starfsmenn; 3 prófessorar, lektor, fræðimaður og verkefnastjóri auk doktors- og meistaranema og verkefnaráðinnna starfsmanna. Í stjórn RÍN sitja Ágústa Guðmundsdóttir prófessor, formaður stjórnar, Pálmi V. Jónsson dósent, Lilja Stefánsdóttir hjúkrunarframkvæmdastjóri og Oddný Gunnarsdóttir ritari stjórnar. Inga Þórsdóttir prófessor er forstöðumaður stofunnar.

Sex nemendur, sem unnu lokaverkefni sín á RÍN, útskrifuðust með meistaraþróf 2011 og einn nemandi lauk doktorsþrófi. Í heildina voru 17 meistara- og doktorsnemar sem unnu að verkefnum á RÍN árið 2011, ásamt nokkrum starfsmönnum í öðrum verkefnum. Að auki voru fjórir sumarstarfsmenn í námsverkefnum og 15 unnu tímabundið við Landskönnun á mataræði.

Rannsóknir

Hér á eftir fer lýsing á helstu verkefnum Rannsóknastofu í næringarfræði 2011. Áhersla er á næringu og heilsu viðkæmra hópa eins og barnshafandi kvenna, ungra barna, veikra og of þungra einstaklinga og gamals fólks.

Fyrst er lýst fjórum íhlutandi rannsóknum sem hófust 2007 eða síðar og eru allar nokkurra ára rannsóknarverkefni. Unnið var að gagnasöfnun, skipulagningu, úrvinnslu og skrifum vísindagreina um niðurstöður þessara íhlutandi rannsóknaverkefna:

- Rannsókn á áhrifaþáttum fæðuvals og næringar meðal barna og foreldra sem styrkt er af Evrópusambandinu (ProGreens: Promotion of fruit and vegetable consumption of school children (2008-2011) supported by DG-SANCO). RÍN sér um gagnabankann fyrir öll löndin sem taka þátt í ProGreens. Þetta er viðamikil íhlutandi rannsókn meðal 11 ára skólubarna sem Ása Guðrún Kristjánsdóttir nýdoktor vinnur að þessari rannsókn.
- Rannsókn á áhrifum af lengd brjóstagjafar styrkt af bandarískum rannsóknasjóðum og unnið í samstarfi við Geir Gunnlaugsson landlækni, vísindamenn við Harvard-háskóla og Rannsóknastöð um heilsu barna í London (IceAge: Exclusive breastfeeding for 4 or 6 months. A randomized controlled trial).
- Rannsókn á næringu, hreyfingu aldraðra og vöðvauppbyggingu sem styrkt hefur verið af Tækniþróunarsjóði (IceProQuality: Randomized intervention trial conducted in Iceland which investigates the effects of protein quality and quantity in combination with resistance exercise on muscle mass and – strength in elderly people). Samstarf er meðal annars við vísindamenn við Læknadeild, bæði sérfræðing í öldrunarlækningum og við Sjúkraþjálfunarskor.
- Rannsókn á kerfislíffræðilegum þáttum tengdum næringu og efnaskiptavillu (SYSDIET System biology in controlled dietary interventions and cohort studies -Understanding the health effects of Nordic foods with regard to prevention of metabolic syndrome, obesity, insulin resistance, diabetic T2 and cardiovascular diseases) sem er norrænt öndvegisverkefni á sviði næringarfræði styrkt af NordForsk.

NordForsk styrkir einnig HELGA öndvegisverkefnið (Nordic Health — Whole grain Food) sem fluttist til RÍN með Laufeyju Steingrímsdóttur. Þar er áhersla á heilsufarsleg áhrif heilkornaafurða.

Önnur rannsóknaverkefni sem ýmist hófust árinu 2011 eða var framhaldið frá fyrri árum voru helst:

- Framsæ rannsókn á næringu ungbarna og skólabarna þar sem upplýsingum um 6 ára börn var nú safnað. Unnið var að gagnasöfnun.
- Næringarástand sjúklinga og undirbúningur skipulegrar skimunar fyrir vannæringu. Unnið í samstarfi við deildir Landspítala.
- Aðferða- og faraldsfræðilegar rannsóknir á næringu á mismunandi æviskeiðum og heilsufari, þar með talið rannsókn á joðbúskap og selenbúskap, og samstarfsverkefni við Hjartavernd um næringarfræðileg gögn og Reykjavíkurrannsókn og AGES-rannsókn Hjartaverndar.
- Þátttaka í stórum erlendum faraldsfræðirannsóknum m.a. rannsóknum á eiturefnum í matvælum fyrir útkomu meðgöngu þar sem tvö stærstu fæðingargagnasöfn sem innihalda næringarfræðilegar upplýsingar eru notuð.
- Landskönnun á mataræði Íslendinga í samstarfi við Matvælastofnun Íslands á Selfossi (MAST) og Embætti landlæknis. Gagnasöfnun og úrvinnsla var lokið og birting niðurstaðna undirbúin.
- Norrænar ráðleggingar um næringarefni. Vítækt norrænt samstarf sem byggir á kerfisbundinni ritrýni á birtum rannsóknaniðurstöðum og endurskoðun ráðlagðra dagskammta allra aldurshópa.

Áhersla á næringu og vöxt snemma á lífsleiðinni og heilsufar og líkamsþyngd bæði á barnaldri og síðar á ævinni kemur fram í fjölda verkefna RÍN. Rannsóknir á lífvirkni efna í fæðu svo sem fiski og mysu hafa verið fyrirferðamiklar sömuleiðis rannsóknir á viðbættum efnum og eiturefnum í mat. Rannsóknastofa í næringarfræði stundaði einnig rannsóknir á næringarástandi mismunandi sjúklingahópa og undanfarið aðallega á næringarástandi aldraðra sem miðar að því að bæta heilsu aldraðra og auka lífsgæði þeirra.

Sex meistaraverkefnum var lokið árið 2011 og einu doktorsverkefni. Fjölmargar niðurstöður rannsóknanna hafa birst í alþjóðlegum ritrýndum fagtímaritum og fræðilegum álitserðum. Auk þess hefur starfsfólk RÍN haldið fjölda fyrirlestra og kynnt veggspjöld á innlendum og alþjóðlegum ráðstefnum og þingum á árinu.

Verðlaun

Forstöðumaður RÍN, Inga Þórsdóttir prófessor í næringarfræði hlaut Hvatningastyrk Landspítalans 2011 ásamt tveimur öðrum vísindamönnum. Hún fékk 3 milljónir í styrk fyrir rannsóknarverkefnið: Næring ungbarna - Framsæ langtímarannsókn á landsúrtaki. Tilgangur Hvatningastyrksins er að hvetja og styðja rannsóknir sterkra rannsóknahópa og vísindarannsókna á Landspítala.

Tíu ungum starfsmönnum Landspítala sem stunda klínískar rannsóknir á spítalanum voru afhentir styrkir úr Vísindasjóði LSH við athöfn í Hringsal 20. desember 2011. Það er í fyrsta skipti sem slíkir styrkir eru veittir á Landspítala. Hver styrkur nemur einni milljón króna. Markmið styrkjanna er að efla klínískar rannsóknir á Landspítala og styðja rannsóknarvirkni ungra starfsmanna. Styrkþegi á Rannsóknastofu í næringarfræði var Ása Guðrún Kristjánsdóttir næringarfræðingur, en rannsókn Ásu er. Fæðuvenjur kvenna með lotugræðgi (bulimia nervosa BN) og ótilgreinda átröskun (Meðumsækjandi: Inga Þórsdóttir næringarfræðingur)

Samstarf og styrkir

Samstarfsaðilar í rannsóknarstörfum RÍN eru fjölmargir og er virkt samstarf við u.þ.b. 30 alþjóðlegar stofnanir og háskóla og einnig ýmsar stofnanir innanlands. RÍN hlaut á árinu

2011 nokkra minni innlenda styrki en stærstur hluti rannsóknastyrkja RÍN kom þó erlendis frá.

Kynningarstarfsemi

RÍN veitir margs konar þjónustu út í samfélagið, bæði héraðs og erlendis, þar sem sérfræðiþekking og rannsóknarniðurstöður stofunnar eru nauðsynlegar og nýtast til að veita áður óþekktar upplýsingar.

Á heimasíðu RÍN www.rin.hi.is er að finna helstu upplýsingar um stofnunina, allar rannsóknir, allar birtar skýrslur og greinar sem eru tengdar þessum rannsóknum og margt fleira til fróðleiks sem tengt er starfsemi stofnunarinnar.

Í lok árs 2011 voru birtar niðurstöður rannsóknar á mataræði Íslendinga 18 ára og eldri, 2010-2011 og af því tilefni kom út skýrsla sem er m.a. birt í heild sinni á heimasíðu Landlæknis og RÍN.